

ХРОНІКА НАУКОВОГО ЖИТТЯ

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2019.141.13>

А. Макаревич, ст. наук. співроб.
Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Київ, Україна,
О. Охріменко, канд. іст. наук, асист.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СХОДОЗНАВЧНИЙ СЕМІНАРІЙ У МУЗЕЇ ХАНЕНКІВ

Кафедра історії стародавнього світу та середніх віків історичного факультету КНУ імені Тараса Шевченка спільно з Національним музеєм мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків восени 2018 р. розпочали проект "Робота з музейними та мистецькими об'єктами". На сьогодні використання предметів матеріальної культури, художніх та мистецьких творів, розширення умінь їх аналізу, знайомство з кращими практиками під час семінарських занять з курсів історії стародавнього світу та середніх віків залишається важливим завданням у навчальному процесі підготовки сучасних фахівців-сходознавців. Метою проекту є набуття навичок роботи з артефактами студентами та залучення музейної колекції до навчального процесу. Кураторами проекту є від факультету канд. іст. наук Олександр Охріменко та від музею – ст. наук. співроб. Антоніна Макаревич. Цього семестру в ньому взяли участь студенти-сходознавці III курсу ОКР "бакалавр".

Співпраця університетів та музеїв у рамках підготовки фахівців тільки нещодавно отримала своє оформлення в окремо навчальну методику. "Object-based learning" – "навчання при роботі з об'єктом" було покладено в основу цього проекту, а методичними рекомендаціями слугували здобутки Університетського коледжу Лондона (University College London: Putting University Collections to Work in Teaching and Research, University Museum and Collections Journal) та Бібліотеки Конгресу (Library of Congress: The Teaching with Primary Sources Journal).

Національний музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків зберігає найбільшу в Україні колекцію світового мистецтва, чільне місце в якій належить мистецтву країн ісламу. Музейний простір слугує місцем не лише ознайомлення і замилювання мистецькою спадщиною людства, а й джерелом накопичення знань про минуле. Твори мистецтва – цінний матеріал для мистецтвознавців, філософів, філологів, а також істориків, який суттєво доповнює писемні пам'ятки. З цієї причини музей може слугувати потужною платформою досліджень для фахівців.

Студенти-сходознавці III курсу прослухали екскурсії східною експозицією, яка включає зали мистецтва буддизму, Китаю, країн ісламу та Японії. На наступних зустрічах увагу студентів зосередили на безпосередній роботі з мистецькими об'єктами. Науковий співробітник музею Антоніна Макаревич розглянула процес дослідження османської чаші з колекції Музею Ханенків, яку нещодавно було виставлено в залі країн ісламу. Після студенти отримали завдання вибрати один предмет з експозиції для власного вивчення. Разом ми склали орієнтовний план дослідження, який передбачав такі етапи: ознайомлення з нотатками про предмет з етикеток і повідомлень у залі, опис зовнішніх характеристик, пошук аналогій у колекціях інших музеїв, розширення інформації про мистецький об'єкт, її систематизація у вигляді презентації, найголовніший заключний етап – формування власних висновків.

Студенти обрали такі предмети: османський кубок дворучний для вина, османські глечи, виготовлені в Чанакале; кютахійську боклагу; ізнійський таріль; османський килим седжаде; сирійський флакон для парфюмів; люстрований іранський кахель; іранський світильник-смолоскип. Обрані музейні предмети географічно і хронологічно неоднорідні, що демонструє особисті вподобання кожного, а також засвідчує бажання охопити якомога більше предметів музейної колекції.

Після двох тижнів дослідження студенти в навчальній аудиторії поділилися першими здобутками. Опрацювавши спеціальну літературу, студенти "занурилися" у процеси створення об'єктів і висвітлили культурні, історичні, географічні, технологічні аспекти. Іншим етапом роботи був пошук аналогій з інших колекцій. Опрацьовані найбільші збірки ісламського мистецтва у світі, а також аукціони "Сотбіс" та "Крістіс". Напрацьовані інколи підтвердили атрибуції, зроблені науковими працівниками музею, а інколи були запропоновані теорії, що уточнюють датування, регіональне походження чи функціонування об'єктів. Це особливо важливо, адже історія формування колекції сім'ї Ханенків має багато білих плям, оскільки діловий та особистий архів зник. Однак із наявних матеріалів відомо, що основну частину османської та іранської колекції придбав особисто Богдан Іванович Ханенко на аукціонах Європи. Два османські керамічні глечи, вироблені в Чанакале, які обрала одна зі студенток, надійшли з музею українського народного мистецтва. Нині залишається нез'ясованим походження османського дворучного кухля, а також кютахійської боклаги, які також обрали для дослідження історики. Окрім цього, студенти відзначили мистецьку та історичну цінність предметів.

Заключна презентація результатів дослідження відбулась у Музеї Ханенків за участі співробітників відділу мистецтв Сходу 28 листопада 2018 р. Провідний науковий співробітник Марта Логвин висловила загальне побажання розвитку наукових здобутків, оформлення їх у подальших доповідях та статтях. Старший науковий співробітник Валерія Юнда відзначила наукову підготовку студентів, вміння аргументувати свою думку. Завідувач наукового відділу мистецтв країн Сходу Галина Біленко підкреслила структурованість викладу доповідей, підбір фактів. Наступним кроком у дослідженнях студентів є "олюднення" музейних предметів, зуміти побачити за об'єктом його власника, користувача, колекціонера, тобто здобуття навичок інтерпретації в роботі з об'єктом.

Співпраця музею та університету в рамках такого "семінарію" дала можливість опрацювати значну теоретичну базу для вивчення реального об'єкту з колекції, вміння встановлювати факти, аргументувати думку на доведення гіпотези, вміння знаходити історичний контекст, урахувати "тло доби". Невелика група студентів, опрацьовуючи тільки окремі одиниці, фактично спільно опрацьовували цілий пласт історії Сходу від XII до XX ст., культурних зв'язків усередині регіону та з Європою. Спілкування з науковими співробітниками Музею Ханенків, які мають багаторічний досвід роботи, показало перспективи здобутого фаху сходознавця в Україні, накреслила майбутні перспективи розвитку студентів, їхніх наукових здобутків.

Надійшла до редколегії 27.01.19

A. Makarevych, Senior Research Fellow
Bogdan and Varvara Khanenko Museum of Art, Kyiv, Ukraine,
O. Okhrimenko, PhD in History, Assistant Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine